

PROJECTE DE DEFENSA DEL PATRIMONI ARQUEOLÒGIC DE LA CIUTAT DE VIC

per Dolors MOLAS I FONT i Immaculada OLLICH I CASTANYER

1. *Introducció*

Les darreres descobertes arqueològiques al nucli urbà de Vic palesen la necessitat urgent de crear un sistema de protecció i defensa del patrimoni arqueològic de la ciutat.

L'antiguitat de Vic és testimoniada per les fonts escrites greco-llatines que parlen de l'existència de la ciutat romana d'Ausa. La informació escrita continua a través de l'època visigòtica i medieval fins arribar als nostres dies. Ja des d'antic les troballes arqueològiques han anat confirmant els testimonis escrits. L'interès del passat arqueològic de la ciutat va començar a despertar-se en especial a partir del descobriment del Temple Romà el segle passat (1882), inclòs en el recinte medieval dels Montcada (segles XII-XIII), convertit en presó municipal. Paral·lelament, la creació del Museu Arqueològic-Artístic Episcopal de Vic (1891) impulsà les recerques i la formació d'un grup de persones que treballaven al seu redós (Colla de Gurb).

Les primeres investigacions es concretaren en zones estretament lligades al nucli urbà de Vic, com les vil·les romanes del Cap del Pont del Gurri i del Puig d'en Planes, per citar les més importants; les troballes, normalment casuals, del Puig dels Jueus, del Coll de Vic, etc. Al mateix temps, obres de remodelació de l'àmbit urbà confirmaren l'antiguitat de la ciutat: al carrer de l'Escorial, a Ca l'Adam, a Can Colomer Munmany, al Prat de la Riera, etc.

En aquests darrers temps, els nous plantejaments de l'arqueologia a casa nostra (concretat a la comarca d'Osona amb l'existència d'uns grups de professionals), han creat el marc adequat per a intentar una planificació arqueològica de la ciutat. Les darreres troballes fortuïtes han posat de manifest la necessitat urgent de crear el pla de protecció arqueològica de la ciutat.

Les excavacions portades a terme al carrer del Cloquer, aprofitant obres al paviment del carrer, han posat al descobert una necròpolis medieval, amb possibles nivells romans. Així mateix, estan apareixent una sèrie d'estructures a la casa núm.

4 de la Plaça de Dom Miquel, que mostren una continuïtat des del segle XVIII fins els segles XI-XII, amb possibles nivells anteriors¹.

Fins i tot sectors que semblaven exhaurits han proporcionat noves dades històriques de relleu per a conèixer els orígens de la ciutat. En concret, l'excavació a l'interior del Pòdium del Temple Romà ha permès assenyalar el moment de formació de la ciutat romana d'Ausa (l'*Auso* de l'epigrafia)². Contemporàniament, han aparegut sectors de la muralla medieval en la construcció d'una casa a la Rambla del Carme. També, unes estructures a la Casa Balmes que enllacen amb les documentades a la casa veïna de la Plaça de Dom Miquel, esmentades abans.

Així mateix, tenim referències de troballes sorgides en la renovació d'una casa davant l'església de la Pietat. També, en la construcció d'un nou edifici tocant al Passeig, on s'enderrocà l'anterior, apareixent gran quantitat de materials que van des d'època romana fins avui en dia (antic Portal de Santa Eulàlia).

2. *Problemàtica de l'arqueologia urbana.*

El perill imminent amb què es troba l'arqueologia urbana és el de la renovació i construcció de nous edificis amb tècniques que, normalment, aixequen el subsòl, impossibilitant així qualsevol estudi futur.

La situació legal és diferent si la propietat és municipal o particular; si es tracta de carrers, places i vies de comunicació (afectades per obres d'infraestructura com clavegueres, llum, aigua, etc.); o bé de solaris destinats a l'edificació; o de llocs ja habitats i que cal renovar (afectats directament per l'especulació del sòl).

El problema de fons és la inexistència d'una legislació adient, que defensi tant els drets del propietari a conservar, renovar i reformar el seu edifici, com els drets del ciutadà sobre el patrimoni arqueològic considerat com un bé comunitari. D'aquí surten situacions, de tots conegudes, però poc divulgades, de troballes aïllades per part de particulars a casa seva, d'excavacions clandestines, d'enderroc i edificacions paralegals (per no dir-ne il·legals), etc. És evident que l'interès de la col·lectivitat ha d'anar per sobre dels interessos privats.

Diversos països europeus, com Anglaterra, França i Itàlia entre d'altres, han afrontat la problemàtica de l'arqueologia urbana. En concret, a Gran Bretanya hom ha elaborat un informe on es denuncia que al ritme actual de la construcció, en un terme de vint anys (abans de l'any 2000 diu el text), les ciutats angleses hauran perdut el seu patrimoni arqueològic³. El paral·lelisme s'estén a casa nostra.

1. Una part d'aquest lloc, actualment un restaurant, va ésser objecte d'una excavació d'urgència el mes de maig del 1982. El mes de juny, vam realitzar una excavació més àmplia (44 m²) en una zona del costat. Aquesta excavació encara no està acabada i pensem continuar el juny del 1983. cf. OLLICH i CASTANYER, Imma: *Dos exemples d'arqueologia medieval al nucli urbà de Vic: la casa de la Plaça de Dom Miquel i la necròpolis del Cloquer*, presentat en aquest mateix Simposium.

2. cf. Dolores MOLAS: *El temple romà de Vic i la ciutat d'Ausa: novetats arqueològiques i cronologia*, presentat en aquest mateix Simposium, on hi ha la referència a l'excavació de l'interior del Pòdium, portada a terme el juny del 1982. Vid. també: MOLAS i FONT, M. Dolores: *Els ausetans i la ciutat d'Ausa*, Publ. Patronat d'Estudis Ausonenes (Col·lecció «Osona a la Butxaca», núm. 4), Vic 1982.

3. El «Council for British Archaeology» va publicar un estudi el 1973 sobre la problemàtica

3. *Necessitat de crear una legislació*

És evident, doncs, la necessitat de crear una legislació que protegeixi i defensi el patrimoni arqueològic urbà. A nivell estatal, amb la creació d'unes lleis que regulin aquesta problemàtica.

A nivell municipal, ha d'existir una estreta connexió entre els arquitectes i urbanistes i els arqueòlegs. Per tant, considerem bàsica la creació d'un Servei d'Arqueologia Municipal Urbana, format per arqueòlegs especialistes. Aquest Servei ja funciona a algunes ciutats de Catalunya, com per exemple Tarragona, Barcelona, Badalona, etc.

El municipi ha de ser responsable de vetllar que qualsevol projecte de construcció o renovació d'un edifici, vagi precedit d'un informe arqueològic. Cal que les ciutats afectades per la mateixa problemàtica es coordinin entre elles (Tortosa, Tarragona, Barcelona, Mataró, Badalona, Vic, Girona), per tal de resoldre problemes comuns de fons, dins els matisos diferencials de cada una d'elles.

El primer pas per a la ciutat de Vic és l'elaboració d'un Pla especial de protecció arqueològica, en estreta col·laboració entre arqueòlegs i arquitectes-urbanistes, concretat en dos punts:

1. elaboració de plànols, per tal de delimitar les àrees arqueològiques de la ciutat, amb graduació d'intensitat segons l'interès arqueològic pressuposat.
2. acceptació i aplicació directa per part de l'Ajuntament d'aquest pla especial, com a responsable màxim de la conservació del patrimoni urbà.

arqueològica de les ciutats britàniques, titulat: *The Erosion of History*. Es preveu que l'any 2000 totes les restes arqueològiques de les ciutats històriques estaran destruïdes. Cf. Henry CLEERE: *L'archéologie urbaine et la planification en Grande Bretagne*, «Archeologia Medievale» (Firenze 1979), pàgs. 83-88.

Per a més ampliació sobre aquest tema, vegeu les diverses comunicacions presentades en una taula rodona sobre Arqueologia i Planificació dels Centres Habitats, publicades a «Archeologia Medievale», VI «Archeologia e Pianificazioni dei Centri Abitati», Florència 1979, 398 pàgs.